

سیاست‌های کلی نظام

کنکاشی در جایگاه، مبانی و بایسته‌های سیاست‌های کلی نظام

مؤلف:

جمعی از نویسندگان

به اهتمام:

پژوهشکده شورای نگهبان

سرشناسه: سلیمانی درچه، محمد، ۱۳۶۷ -، گردآورنده
عنوان قراردادی: ایران. قوانین و احکام، Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور: سیاست‌های کلی نظام: کنکاشی در جایگاه، مبانی و بایسته‌های سیاست‌های کلی
نظام / گردآورنده محمد سلیمانی درچه؛ به اهتمام پژوهشکده شورای نگهبان
مشخصات نشر: تهران: شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۷۷ ص: جدول.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۰۶۸-۲۵-۴
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتابنامه.
عنوان دیگر: کنکاشی در جایگاه، مبانی و بایسته‌های سیاست‌های کلی نظام.
موضوع: ایران -- سیاست و حکومت -- ۱۳۵۸ -- مقاله ها و خطابه ها
Iran -- Politics and government -- 1979 -- Addresses, essays, lectures
شناسه افزوده: شورای نگهبان. پژوهشکده شورای نگهبان
رده بندی کنگره: DSR1583
رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴
شماره کتابشناسی ملی: ۹۸۹۸۷۹۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

سیاست‌های کلی نظام

کنکاشی در جایگاه، مبانی و بایسته‌های سیاست‌های کلی نظام

مؤلف: جمعی از نویسندگان

گردآورنده: محمد سلیمانی درچه

صفحه آرا: امین مددی

ناظر فنی: سیدمحمد رضا سیدعلیخانی

ناشر: پژوهشکده شورای نگهبان

چاپ اول: زمستان ۱۴۰۳ - تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک دوره: ۹۷۸-۶۲۲-۵۰۶۸-۰۷-۰

شابک تک جلدی: ۹۷۸-۶۲۲-۵۰۶۸-۲۵-۴

قیمت: ۱۰۰ هزار تومان

آدرس: تهران، خیابان شهید بهشتی، خیابان سرافراز، کوچه پنجم، پلاک ۱۱

تلفن: ۰۲۱-۸۸۷۵۰۰۷۰

فهرست مطالب

- مفهوم، ماهیت و نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی نظام..... ۱
علی غلامی، علی بهادری جهرمی
- سیاست‌های کلی نظام؛ راهکار ارتقای نظام قانونگذاری در نظام جمهوری اسلامی ایران..... ۲۱
عباس کعبی، علی فتاحی زفرقندی
- درآمدی بر نقش مجلس شورای اسلامی در حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام.... ۴۳
محسن اسماعیلی، مصطفی منصوریان
- تأملی بر لزوم «انطباق» یا «عدم مغایرت» قوانین با سیاست‌های کلی نظام..... ۶۳
ابراهیم موسی‌زاده، مرتضی حاج علی خمسه
- شاخص‌های انطباق مصوبات مجلس با سیاست‌های کلی با نگاهی به نظرات هیئت عالی نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام..... ۷۷
هادی طحان‌نظیف، مهدی بهرامی حسن‌آبادی
- تحلیل نقاط ابهام نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی نظام در فرایند تقنین ۱۰۱
علی فتاحی زفرقندی، فیروز اصلانی
- امکان‌سنجی اصرار مجلس (موضوع اصل ۱۱۲) بر مصوبات مغایر با سیاست‌های کلی نظام..... ۱۲۳
مرتضی حاجی‌علی‌خمسه
- سیاست‌های کلی اصل ۴۴؛ بازنگری غیررسمی قانون اساسی یا استفاده از ظرفیت اصل ۴۴..... ۱۴۹
هادی طحان‌نظیف، مصطفی منصوریان

مقدمه

سیاست‌های کلی نظام، به‌عنوان یکی از بنیادین‌ترین ابزارهای راهبردی در نظام جمهوری اسلامی ایران، چارچوبی برای همگرایی و انسجام در سیاست‌گذاری‌های کلان کشور فراهم می‌آورد. این سیاست‌ها، که به‌موجب بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی توسط مقام رهبری تعیین می‌شوند، همچون حلقه‌ای پیوندی میان اصول و اهداف نظام از یک سو و وظایف و عملکرد دستگاه‌های اجرایی، تقنینی، و قضایی از سوی دیگر عمل می‌کنند. اهمیت این سیاست‌ها در ایجاد انضباط، انسجام و جهت‌دهی به برنامه‌های کشور، آنان را به یکی از محورهای اصلی تحقق آرمان‌های قانون اساسی تبدیل کرده است.

در نظام حقوقی ایران، سیاست‌های کلی نظام نقشی منحصربه‌فرد در تنظیم روابط بین ارکان مختلف حکومت ایفا می‌کنند. این سیاست‌ها، علاوه بر تعیین جهت‌گیری‌های کلی، ابزار لازم برای انعطاف‌پذیری قانون اساسی در مواجهه با چالش‌های متغیر زمانه را نیز فراهم می‌سازند. بدین ترتیب، مطالعه و بررسی ابعاد حقوقی سیاست‌های کلی نظام، از جمله جایگاه آن‌ها در سلسله مراتب هنجارهای حقوقی و تأثیر آن‌ها بر فرآیند تقنین، برای دانشجویان و پژوهشگران رشته حقوق عمومی ضروری است. آگاهی از اصول حاکم بر این سیاست‌ها و نظارت بر حسن اجرای آن‌ها، می‌تواند افق‌های جدیدی برای ارتقای نظام قانونگذاری و تحقق عملی آرمان‌های مندرج در قانون اساسی بگشاید.

کتاب حاضر مجموعه‌ای از مقالات پژوهشی است که به جنبه‌های مختلف سیاست‌های کلی نظام می‌پردازد. این مقالات، ضمن تحلیل ماهیت و مفهوم سیاست‌های کلی، جایگاه حقوقی آن‌ها را بررسی کرده و نقش این سیاست‌ها در حوزه‌های مختلف از جمله فرآیند تقنین، انطباق قوانین، و نظارت بر اجرای آن‌ها را مورد بحث قرار می‌دهند. موضوعات متنوع کتاب، از تأملی بر لزوم انطباق قوانین با سیاست‌های کلی تا بررسی سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، نشان‌دهنده گستره وسیع این حوزه و نیاز به پژوهش‌های عمیق‌تر در این زمینه است.

بدیهی است که مطالعه این کتاب برای دانشجویان و پژوهشگران رشته حقوق عمومی و نظام حقوقی کشور فرصتی گران‌بها برای فهم بهتر از نظام سیاست‌گذاری کلان جمهوری اسلامی ایران فراهم خواهد کرد. امید است این مجموعه بتواند در پیشبرد آگاهی علمی و عملی در حوزه سیاست‌های کلی نظام گامی مؤثر بردارد و به‌عنوان مرجعی سودمند در دسترس علاقه‌مندان و

محققان فرار گیرد.

گفتنی است مجموعه مقالات کتاب حاضر، پیش از این در شماره‌های مختلف فصلنامه دانش حقوق عمومی توسط پژوهشکده شورای نگهبان گردآوری و منتشر شده است و اینک پس از تجمیع موضوعی و تدوین در قالب یک اثر علمی منسجم به دانشجویان، پژوهشگران و صاحب نظران حقوق عمومی ارائه می‌شود. مطالب بیان شده در مقالات لزوماً بیانگر نظرات پژوهشکده شورای نگهبان نبوده و صرفاً ایده و نظرات نگارندگان آنها می‌باشد.

پژوهشکده شورای نگهبان

پاییز ۱۴۰۳